

Barcelona Treball

Agricultura i pesca

Informe sectorial 2013

Amb la col·laboració de:

Josep Pascual. Promotor de Projectes d'R+D+i a XaRTA
(Xarxa de Referència en Tecnologia dels Aliments de la Generalitat de Catalunya)

Cofinancen:

Les 10 claus per conèixer el sector

Els avenços tecnològics i biològics seran fonamentals perquè l'activitat agrària i pesquera millori la seva rendibilitat econòmica, sense modificar els entorns naturals i respectant el medi ambient.

El sector

El sector de l'agricultura i la pesca es basa en l'explotació dels recursos naturals de la terra i del mar per obtenir productes agroalimentaris de consum humà o animal. Es tracta d'un sector de gran importància estratègica per un país, donat que és vital per al seu desenvolupament autosuficient i per a la seva riquesa. D'altra banda, convé destacar que és un sector molt intensiu en mà d'obra i en maquinària.

Principals àmbits d'activitat

Aquest sector està format per dos grans àmbits d'activitat: l'agricultura, i la pesca i l'aqüicultura. Pel que fa a l'agricultura és l'àmbit que explota el recursos naturals de la terra per obtenir productes de consum humà (per exemple, fruites i verdures), productes de consum animal (per exemple, pinsos) o productes que poden servir per generar energies alternatives (per exemple, biomassa). Pel que fa a la pesca, és l'àmbit que explota els recursos naturals marins i costers per obtenir peixos, crustacis i mol·luscs per al consum humà o animal.

Tendències

El desenvolupament de la tecnologia aplicada al sector agrari i pesquer serà un aspecte clau per al seu desenvolupament en termes econòmics i d'ocupació. En aquest sentit, els avenços tecnològics i biològics seran fonamentals perquè l'activitat agrària i pesquera continuï en expansió sense modificar els entorns naturals i respectant el medi ambient. L'aplicació de la biotecnologia al disseny de plantes transgèniques capaces de créixer en condicions ambientals desfavorables o a la creació de plantes i llavors resistents a les plagues en són un exemple.

Pes econòmic

El sector de l'agricultura i la pesca va representar el 2,3% del PIB espanyol l'any 2011. La pesca va representar un 3,7% del PIB del sector en el seu conjunt. A Catalunya, el sector va representar un 0,9% del PIB de l'economia catalana. Durant els primers set mesos de 2012 el sector ha obtingut un saldo positiu d'exportacions/importacions. Amb tot, cal tenir present que la renda agrària d'Espanya en termes corrents (valor generat per l'activitat agrària) té un comportament pitjor que el de la mitjana de la Unió Europea. L'agricultura i la pesca és, avui dia, un sector molt dependent de les subvencions. Durant el 2011 l'agricultura a Espanya va rebre un total de 6.631 milions d'euros en concepte d'ajuts.

L'ocupació

Actualment, el sector de l'agricultura i la pesca ocupa 732.000 persones (dades de segon trimestre de 2012), valor un 11% inferior al mateix període de 2008. Les xifres reflecteixen la tendència negativa del sector en termes d'ocupació. Durant el segon trimestre de 2012 la taxa d'atur del sector va ser del 27,7%, més de 3 punts percentuals superior a la del conjunt de l'economia espanyola. El sector ocupa a Catalunya a 54.100 persones (un 7,4% de l'ocupació total del sector a Espanya). Des de 2008 a 2012 l'ocupació s'ha reduït de forma significativa (un 8,1%). L'envelliment de les persones ocupades (la mitjana d'edat se situa en 43 anys) i la manca de relleu generacional constitueixen dos elements clau que defineixen la situació laboral al sector.

Perfils professionals més demandats

Els perfils professionals més demandats al sector tenen una titulació d'enginyeria, grau, formació professional, o algun cicle formatiu de grau superior en les següents famílies professionals: agrària, marítima i pesquera, i seguretat i medi ambient. Complementàriament a la titulació exigida, a aquests professionals se'ls requereix coneixements sobre processos productius i sobre agricultura o pesca ecològica.

Ocupacions més demandades

Entre les ocupacions més demandades destaca la d'operari especialista en alguna de les activitats vinculades al sector. Convé destacar que les ocupacions del sector són cada vegada més concretes i especialitzades en camps específics de l'agricultura i la pesca, per exemple, l'operari especialista en horticultura.

Cal esmentar que a Catalunya, les activitats relacionades amb la producció de vins i caves, i les relacionades amb la producció hortofructícol·la són les que tenen més pes; en aquest sentit, les ocupacions més demandades també se situen en aquests camps.

Projecció futura

La política agrària comuna (PAC) ha apostat per un model de producció europeu basat en els més alts estàndards de seguretat i qualitat alimentària, que a la vegada és responsable i respectuós amb el medi ambient i amb el tractament animal. Actualment s'està negociant la nova PAC que s'implementarà a partir de l'any 2014.

Debilitats

Les conseqüències que té el canvi climàtic sobre els entorns naturals, les dificultats per desenvolupar polítiques agràries i pesqueres adaptades a les necessitats del país i de les persones ocupades al sector, i la dependència dels preus dels combustibles fòssils són algunes de les debilitats que presenta.

Oportunitats

Els avenços tecnològics aplicats al sector agrari i pesquer són una oportunitat immillorable per incrementar l'equilibri entre l'explotació dels recursos naturals i la sostenibilitat ambiental, alhora que permeten incrementar l'eficiència de les explotacions agràries i pesqueres, així com de la distribució dels productes que s'hi generen.

01 Presentació del sector

El sector de l'agricultura i la pesca està format per dos grans àmbits d'activitat: l'agricultura, que des del punt de vista econòmic es pot classificar en agricultura industrial o agricultura de subsistència; i la pesca i l'aqüicultura, que conformen les activitats relacionades amb la pesca i l'explotació dels recursos naturals marins i costers.

L'agricultura catalana es caracteritza per ser una agricultura especialitzada i de relativament alt rendiment, pròpia d'un país desenvolupat. Així, la revolució verda que va experimentar el planeta va significar un salt qualitatiu pel que fa al desenvolupament de tecnologies aplicades a l'agricultura, per exemple, llavors d'alt rendiment o, pel que es refereix a la biotecnologia, per exemple, els transgènics. D'altra banda, l'increment de la demanda de productes alimentaris fruit del desenvolupament de la societat del benestar i de l'evolució cap a una agricultura de mercat, va originar l'aparició de plaguicides o abonaments intensius que van provocar problemes mediambientals considerables que actualment s'estan intentant pal·liar mitjançant el foment de l'agricultura ecològica o sostenible.

L'agricultura comprèn el cultiu de diferents aliments com són l'arròs, els cítrics, el farratge, la fruita dolça i seca, els herbacis, l'horta, l'olivera, la planta ornamental i la vinya; però també engloba l'explotació del medi natural per obtenir materials que puguin servir per generar energies alternatives.

Pel que fa a la pesca i l'aqüicultura, Catalunya, amb aproximadament 600 km de costa, manté un relació molt estreta amb el mar i amb els seus recursos naturals i, conjuntament amb Espanya, es troba al capdavant d'Europa en flota, pescadors i consumidors de productes marítics. En aquest sentit, l'àmbit pesquer ha estat fonamental per a la subsistència d'una gran part de la població del país i per l'abastiment intern d'aliments.

De la mateix manera que succeeix amb l'agricultura, l'àmbit pesquer (pesca i aquicultura) també ha experimentat grans avenços tecnològics que han permès incrementar l'explotació dels recursos naturals amb més eficiència i menys esforços humans, el que ha repercutit també en un deteriorament dels ecosistemes marins. Això, ha impulsat una aposta ferma en l'aqüicultura sostenible i respectuosa amb el medi ambient, que d'altra banda, també es basa en els avenços tecnològics i biològics.

02 Principals àmbits d'activitat

Agricultura

L'agricultura és un àmbit d'activitat que forma part del sector primari i que recull les tècniques i coneixements per cultivar la terra i extreure'n un profit. Comprèn el conjunt d'accions fetes per l'home amb el suport de maquinària que transformen el medi natural amb l'objectiu de fer-lo apte per al cultiu.

Les activitats que es desenvolupen en aquest àmbit es poden distingir en dos grans tipologies: el tractament de sòls; i el cultiu de vegetals i fruites. No obstant, totes les activitats econòmiques que integren aquest àmbit es fonamenten en l'explotació humana dels recursos naturals amb l'objectiu d'aconseguir productes de consum humà i animal, en concret, el següents: aliments de consum humà, com són les fruites, hortalisses, cereals, llegums, tubercles, cultius farratgers, vi, oli, etc.; aliments de consum animal, com són el pinso; fibres utilitzades per la indústria tèxtil, com són el cotó, lli, cànem, etc.; i cultius energètics, com ara el biodièsel, l'etanol, etc.

L'agricultura pot classificar-se atenent a diferents aspectes. Segons la seva dependència amb l'aigua s'estableix l'agricultura de secà o de regadiu; en funció del rendiment es defineix l'agricultura intensiva o extensiva; i segons la producció i la seva relació amb el mercat, es troba l'agricultura de subsistència o industrial.

D'altra banda, convé destacar que tot i que el volum d'activitat d'aquest àmbit es basa en els productes esmentats, existeixen altres productes que estan en alça i que també formen part de l'agricultura, com són la producció de flors o plantes ornamentals, o les plantes creades per enginyeria genètica, per exemple, el blat de moro transgènic.

Pesca i aqüicultura

La pesca, també anomenada pesca extractiva, conforma les tècniques i sistemes capaços d'extreure recursos naturals del mar, entre els que s'inclouen els peixos, els crustacis o els mol·luscs; en aquest sentit, la fauna animal marina va des de petits invertebrats fins a grans tonyines o balenes, que es poden trobar a qualsevol distància i profunditat marítima, des de la superfície de l'oceà fins a 2.000 metres de profunditat.

Es poden distingir diferents tipus de pesca segons on i com es practiqui: la pesca costanera, que es realitza amb vaixells petits prop de la costa i que disposen de xarxes o sedals; la pesca en altura, que

es desenvolupa amb vaixells més grans ubicats en alta mar i que disposen de tecnologia per detectar bancs de peixos que es capturen amb xarxes; i la pesca d'alta mar, que es porta a terme amb grans vaixells d'abastiment en aigües molt llunyanes.

L'increment del consum de peix i l'evident limitació dels recursos del mar va esdevenir un motiu perquè la pesca tradicional o pesca extractiva evolucionés cap a una pesca més sostenible i respectuosa amb el medi ambient, és el que es coneix com aqüicultura. Així, l'aqüicultura conforma les tècniques de reproducció induïda de peixos, mol·luscs i crustacis en explotacions de terra o mitjançant gàbies flotants de manera regular i per sobre de la capacitat del medi, amb l'objectiu d'incrementar la producció d'organismes aquàtics exercint un control sobre els mateixos i sobre el medi ambient per tal de garantir l'abastiment d'aquests productes als éssers humans.

03

Tendències del sector

Un dels grans reptes del país és avançar en la sostenibilitat energètica i reduir la dependència exterior en la provisió d'energia; el sector agrícola no és aliè a aquest desafiament i hi jugarà un paper important, per exemple, utilitzant les terres de cultiu per obtenir matèries primeres com la biomassa.

Tecnologies pesqueres

Per a l'extracció i la producció controlada de productes del mar s'utilitza una varietat de tecnologies que comprèn des dels vaixells de pesca equipats amb els instruments i les eines més innovadores, fins als nous materials utilitzats en els mètodes de pesca més tradicionals, les xarxes elaborades amb fibres sintètiques.

Així, el desenvolupament tecnològic i l'aprofitament de les noves eines de pesca disponibles, com per exemple els radars de detecció de bancs de peixos, els equips hidràulics per a la manipulació del peix, els instruments de conservació, entre altres, han contribuït a l'expansió econòmica d'aquest sector. Tanmateix, el nombre de persones ocupades disminueix any rere any; de fet, segons l'estudi del Centre Europeu de Desenvolupament de la Formació Professional (Cedefop), a la Unió Europea hi havia 10 milions de llocs de treball, l'any 2010, en els sectors de l'agricultura i la pesca, xifra que es preveu que disminueixi fins als 5 milions el 2015.

Ara bé, l'eficàcia de les noves eines de pesca utilitzades i la producció aquícola a gran escala han conduït, en ocasions, a una sobre-explotació del medi natural i, en conseqüència, a la seva degradació. Per aquest motiu s'estan desenvolupant marcs normatius més restrictius per a l'ordenació de la pesca i instruments tecnològics més innocus i favorables per al medi ambient. Un exemple són les tècniques de pesca selectiva i la sensibilització mediambiental, polítiques que cerquen reduir els efectes de la pesca en general i de l'aquicultura en particular en l'entorn.

Mantenir els ecosistemes aquàtics

Els ecosistemes aquàtics continentals, costaners i marins proporcionen recursos naturals que l'ésser humà pot aprofitar per fer-ne un ús productiu, no només en l'àmbit pesquer sinó també en els relacionats amb el manteniment, la conservació i la distribució dels productes derivats del sector. Ara bé, aquests ecosistemes desenvolupen altres funcions, com la regulació de manera natural dels fenòmens meteorològics i la reducció de la contaminació, motiu que fa especialment important la seva comprensió i la seva predicció. Aquest fet constitueix el repte que ha de permetre la sostenibilitat del sistema per a la propera dècada.

La regulació pesquera ha tingut tradicionalment com a principal objectiu normativitzar la producció que es desenvolupa en els ecosistemes per adequar-la a un ús responsable i sostenible. Tanmateix, els ecosistemes es veuen explotats encara avui dia per les activitats pesqueres. Així, la repercussió de la pesca en el desenvolupament de la vida salvatge és evident, i s'observa, per exemple, en les relacions de presa-depredador existents o en la transmissió de malalties. Cal, per tant, continuar realitzant esforços per enfocar el sector pesquer cap un sistema productiu responsable i sostenible.

Finalment, convé destacar que els ecosistemes es poden definir segons la seva dimensió o en funció de les espècies aquàtiques. Per tant, les polítiques productives del sector han de tenir en compte les singularitats de cadascun dels territoris per definir amb claredat els límits entre la jurisdicció humana i els processos ecològics.

Participació del sector agrari en les polítiques energètiques

Un dels grans reptes del país és avançar en la sostenibilitat energètica i reduir la dependència amb l'exterior quant a la provisió d'energia. El sector agrícola no és aliè a aquest desafiament i, per tant, hi jugarà un paper important. En aquest sentit, els productors agrícoles estan realitzant una aposta important per les energies renovables, com ho demostren les explotacions que generen fonts d'energia alternativa a partir de matèria orgànica, o les que en produeixen directament a través de l'adaptació de les seves instal·lacions per aprofitar l'aigua de la pluja, i l'energia de l'aire i la del sol. Igualment, el Programa de desenvolupament rural sostenible 2010-2014 del Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente preveu iniciatives dirigides a produir energia a partir de recursos naturals com la biomassa i els biocombustibles, tenint en compte l'elevada capacitat d'obtenir residus forestals i agrícoles a Espanya.

En aquest sentit, la visió del govern en relació amb les energies diversificades i les mesures concretes de suport al món rural per a la generació d'energies renovables, marcaran, en gran mesura, l'evolució de l'agricultura.

Equilibri en la cadena alimentària

La Política Agrària Comuna (PAC) ha apostat per un model de producció europeu basat en els més alts estàndards de seguretat i qualitat alimentària, i en la protecció del medi ambient i el benestar animal, el que suposa un model de producció molt costós des del punt de vista econòmic.

Si bé és cert que el suport per part de les administracions públiques per assolir aquest model productiu ha estat considerable, després de l'última reforma de la PAC aquest esforç ha disminuït, tant pel que fa a la quantitat d'ajudes compensatòries com al seu import. Addicionalment, convé destacar que aquest model no està suficientment valorat per part dels consumidors que, de manera general davant la conjuntura actual, prioritzen el preu davant la procedència del producte.

En aquest sentit, els estàndards de qualitat fixats per la Unió Europea disminueixen la competitivitat dels productes agraris espanyols si es comparen amb els produïts en altres països extracomunitaris. Aquest fet obliga als estats de la Unió a mantenir els mecanismes d'intervenció de preus, la regulació del mercat que limita les importacions massives que no compleixin amb els controls de qualitat establerts, i les polítiques de sensibilització dels consumidors cap a un consum responsable dels productes alimentaris, promocionant els productes locals i promovent els segells de qualitat.

Finalment, segons la Unió de Pagesos de Catalunya, la proposta inicial de la nova PAC que hauria d'entrar en vigor el 2014 suposarà una disminució en 170 milions d'euros en els ingressos de la pagesia catalana (el 57% del que percep actualment de la PAC). Així, el col·lectiu deixaria de percebre 85 milions de manera directa i uns altres 85 que, malgrat arribarien en forma d'ajuda, no repercutirien en la renda del pagès sinó que anirien destinats a compensar la despesa que s'ha fet prèviament per invertir en pràctiques agrícoles mediambientals. Aquest fet repercutirà sens dubte en la renda agrària catalana, la qual disminueix constantment des de l'any 2001.

Canal Segarra-Garrigues

El canal Segarra-Garrigues és una infraestructura hidràulica declarada d'interès general i situada a la província de Lleida, concretament a les comarques de la Noguera, la Segarra, el Pla d'Urgell, les Garrigues i el Segrià, que té per objectiu desenvolupar el cultiu de regadiu al llarg de més de 70.000 hectàrees de la zona.

Les obres de transformació de les terres de secà en terres de regadiu ha obligat a prendre una sèrie de mesures per garantir-ne la sostenibilitat des del punt de vista de l'entorn. Convé destacar que des que es va iniciar al juliol de 2002, l'actuació ha patit nombrosos retards, i actualment es preveu que es finalitzi el 2013.

El canal Segarra-Garrigues té per objectiu principal dinamitzar econòmicament el sector del regadiu, mitjançant la creació de 4.000 llocs de treball vinculats a les explotacions agràries. La infraestructura constituirà, doncs, un impuls del sector agrícola i contribuirà a pal·liar la despoblació de les zones rurals més occidentals de Catalunya.

04 El sector en xifres

Dades econòmiques

- L'any 2011, el sector de l'agricultura i la pesca representava el 2,3% del PIB espanyol (24.383 milions d'euros), percentatge lleugerament inferior (-0,7%) al de 2010. Segons dades del Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente¹, el PIB del sector amb dades provisionals del segon semestre de 2012 és un 2,5% superior al mateix trimestre de 2011.
- La pesca marítima tenia un Valor Afegit Brut (VAB) l'any 2011 de 901,52 milions d'euros (representava un 3,7% del conjunt del sector), valor un 8,2% superior al VAB de 2010. Els ingressos d'explotació per activitat pesquera durant l'any 2011 van ser 2.087,6 milions d'euros (un 9,2% més alts que l'any 2010). Pel que fa a l'aqüicultura, va tenir un VAB de 215,34 milions d'euros (el que representava un 0,8% del sector), valor un 32% superior al del 2010. Els ingressos d'explotació per activitat d'aqüicultura l'any 2011 van ser de 611,95 milions d'euros (un 14% superiors que l'any 2010).
- El sector de l'agricultura i la pesca presenta una evolució positiva en el saldo exterior (exportacions menys importacions) degut a l'augment de les exportacions. Entre agost de 2011 i juliol de 2012 el saldo exterior és positiu en 4.091 milions d'euros. Cal tenir en compte que el valor del saldo exterior, en el conjunt de l'economia espanyola, va ser negatiu (-40.964 milions d'euros).
- El saldo comercial amb l'exterior és positiu pel bon comportament del subsector agrícola. Així, el subsector de la pesca ha tingut un saldo negatiu durant el mes de juliol de 2012 (-156 milions d'euros), encara que aquesta xifra millora l'obtinguda el mateix mes de 2011, ja que el resultat va ser més negatiu (un 12%). Pel que fa a l'acumulat entre els mesos d'agost de 2011 i juliol de 2012 el saldo de la pesca és igualment negatiu (-1.767 milions d'euros), encara que amb una tendència positiva amb relació al mateix període entre el 2010 i el 2011.

¹ Boletín Mensual de Estadística del Ministerio de Agricultura- Octubre de 2012.

- A Espanya, la renda agrària² en termes corrents, el 2011 va experimentar un descens del 3,4% respecte el 2010, mentre que la mitjana de la Unió Europea s'incrementa en un 5,6%. En termes evolutius, la renda agrària es troba en valors molt inferiors als de 2007, moment en que aquest valor era un 12,3% superior a l'actual.
- Durant l'any 2011 l'activitat agrària va rebre un total de 6.631,9 milions d'euros en concepte de subvencions (un 0,7% més que l'any 2010). D'aquestes subvencions, una part de 657 milions eren en concepte de subvenció a productes i 5.974,6 milions d'euros en concepte d'altres subvencions, capítol que incloïa el pagament Únic (ajudes que no estaven vinculades a la producció), que representava el 65% de les subvencions.
- Els consums entremitjos³ agrícoles el 2011 van ser de 20.000 milions d'euros, valor que representava un increment del 12,3% en relació al 2010. Aquesta xifra indica un augment dels costos de producció en el sector.
- El cultiu de cereals en gra va ocupar gairebé el 51% de la superfície agrària de l'Estat espanyol (2011), que incloïa 3.413.921 hectàrees corresponents a terres de conreu sense sembrar per tal que reposin (el 28,3% del total).
- Durant l'any 2011 hi havia a Espanya un total de 10.505 vaixells de pesca, 955 dels quals a Catalunya (el 9,09% del total). Catalunya és la tercera Comunitat Autònoma amb més pesquers per darrera de Galícia (48% del total) i d'Andalusia (16% del total). Les captures dels vaixells espanyols va tenir un valor econòmic durant el 2011 de 1.965 milions d'euros, el que representa un 7,8% més que l'any 2010. Un 66,8% del valor econòmic prové del peix fresc per a consum humà, un 33,1% dels congelats i un 0,1% del peix no apte per a consum humà.
- A Catalunya, l'any 2011 el Producte Interior Brut del sector de l'agricultura i pesca era de 1.840 milions d'euros (un 0,7% més que l'any 2010), el que representa un 0,9% del PIB total català. El PIB del sector de l'agricultura a Catalunya representa el 7% del PIB del sector a Espanya.
- La producció agrícola a Catalunya durant el 2010 (últimes dades disponibles a l'Idescat) va ser de 5,97 milions de tones (un 6,6% més que l'any 2009), de les quals un 37,7% corresponen a farratges, un 27,3% a cereals, un 15,9% a fruita dolça, un 7,3% a raïm, un 4,4% a hortalisses, un 3% a cítrics, un 2,9% a olives, un 0,7% a oli, un 0,6% a fruita seca, un altre 0,6% a tubercles, un 0,3% a conreus industrials (gira-sol i altres) i un 0,04% a lleguminoses en gra.
- A Catalunya, la producció per aqüicultura va arribar el 2011 fins a les 6.821 tones anuals, un 21,2% menys que l'any 2010. Un 55,3% correspon a peixos i un 44,7% a mol·luscs.

² Renda dels factors o valor afegit net a cost dels factors: representa el valor generat per l'activitat de producció agrària i mesura la remuneració dels factors de producció (terra, capital i treball), és a dir, les remuneracions percebudes pels diferents factors de producció.

³ Els consums entremitjos representen el valor, a preus de mercat, dels mitjans de producció consumits o transformats en la seva totalitat en el procés de producció (llavors/plantes de viver, fertilitzants, fitosanitaris, aliments per a la ramaderia, despeses veterinàries, manteniment de material i edificis, i altres serveis).

- El volum total de pesca a Catalunya durant el 2011 va ser de 31.822 tones, el que representa un 10,4% més que l'any 2010 però un valor molt similar als dels anys 2008 i 2009.
- A Espanya els preus de la terra van disminuir durant el 2011, tot continuant el retrocés iniciat el 2008. Així, l'índex general de preu de la terra va experimentar una baixada, entre el 2010 i el 2011, del 1,6% en termes nominals (preus corrents) i del 3% en termes reals (preus constants). Els preus de les terres de conreu van disminuir un 2,4%, mentre que les terres ocupades per aprofitaments (prats i pastures) es van revaloritzar un 5,4%. Les terres de secà van augmentar el seu preu un 0,4%, però no van compensar la important caiguda de les terres de regadiu que va baixar un 5,1% entre el 2010 i el 2011.
- El preu mig de la terra agrària a Espanya se situava el 2011 en els 10.003 euros per hectàrea (100 euros inferior que l'any 2010), mentre que la mitjana a Catalunya era de 12.223 euros per hectàrea (231 euros superior que l'any 2010).

Dades d'ocupació

- El segon trimestre de 2012, dels 17,41 milions de persones que estan ocupades a Espanya, 732.300 ho estan al sector de l'agricultura i la pesca (4,2% del total). Aquest valor és un 5,7% inferior al registrat durant el primer trimestre de 2012 i un 1,2% inferior al del segon semestre de 2011. Entre el segon trimestre de 2008 i el segon trimestre de 2012, l'ocupació al sector de l'agricultura i pesca ha disminuït en un 11% (88.500 persones ocupades menys).
- Durant el segon trimestre de 2012, un 89,9% de la població ocupada al sector ho és a temps complet (un 4,9% menys que durant el primer trimestre de 2012 i un 1,9% menys que durant el segon semestre de 2011) i un 11,1% a temps parcial (un 11,7% menys que durant el primer trimestre de 2011, encara que un 5,9% més que durant el mateix trimestre de 2011).
- Segons l'EPA, durant el segon trimestre de 2012 hi ha 280.700 persones aturades en el sector de l'agricultura i la pesca (un 4,2% més que en el primer trimestre de 2012 i un 14,8% més que en el mateix trimestre de 2011). Aquesta dada representa una taxa d'atur ⁴ del 27,7%, valor 2,9 punts percentuals superior al del segon trimestre de 2011 i per sobre de la taxa d'atur del conjunt de l'economia d'Espanya⁵.
- La pesca ocupa a Espanya, en el segon trimestre de 2012, a 41.500 persones (un 5,7% dels ocupats del conjunt del sector i un 0,24% del total de persones ocupades a Espanya). Aquest valor és un 4,5% superior al registrat en el primer trimestre de 2012 i un 27,7% superior que el del segon trimestre de 2012. Amb tot, des de l'any 2008 l'ocupació en la pesca s'ha reduït un 13,5% (6.500 persones menys).

⁴ La taxa d'atur del sector reflecteix les persones a l'atur en el sector en relació amb les persones actives al sector.

⁵ La taxa d'atur del total de l'economia espanyola és de 24,63%. Al segon trimestre de 2012 hi havia aturades un total de 5,69 milions de persones.

- L'atur en la pesca a Espanya, durant el segon trimestre de 2012, és de 3.200 persones, el que representa una taxa del 7,2%, molt per sota de la mitjana de l'economia espanyola (24,63% en el segon trimestre de 2012).
- Un 74,13% de les persones ocupades al sector de l'agricultura i pesca són homes (dades de segon trimestre de 2012, segons l'EPA).
- L'edat mitjana de la població ocupada al sector de l'agricultura i pesca és de 43 anys (2012). Durant els últims anys la població ocupada al sector es concentra bàsicament en el segment d'edat de 30 a 49 i de més de 49 anys (25,2% i 33,3%, respectivament), mentre que es redueix el pes específic dels ocupats que tenen edats inferiors a 30 anys (representen el 13,5%).
- A Catalunya, en el sector de l'agricultura i pesca, en el segon trimestre de 2012 hi ha ocupades un total de 54.100 persones (un 7,4% de la població ocupada al conjunt de l'economia espanyola). Aquest valor representa un 5,1% menys que el del primer trimestre de 2012 i un 1,1% menys que el del segon trimestre de 2011. Des de l'any 2008, a Catalunya, l'ocupació al sector ha baixat un 8,1% (4.800 persones ocupades menys).
- L'any 2012, hi ha un total de 1.076 productors d'agricultura ecològica, segons dades del Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE), que conreen de 58.550 hectàrees.
- Segons dades del Cens agrari de 2009⁶ (últimes dades disponibles), a la província de Barcelona hi ha 11.995 persones ocupades al sector de l'agricultura, de les quals un 36% ho estan a l'entorn metropolità.

Fonts: Darreres dades disponibles. Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente. Secretaría General Técnica; . Boletín Mensual de Estadística del Ministerio de Agricultura, octubre 2012; Institut Nacional d'Estadística (INE); EUROSTAT. *Agriculture and fishery statistics, main results 2009-10*; Ministerio de Industria, Energía y Turismo; Ministerio de Empleo y Seguridad Social; i Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat).

⁶ Elaborat per l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat).

05 Perfils professionals més demandats

Perfils professionals de major qualificació

Perfil formatiu

Els perfils professionals amb major qualificació disposen de la titulació d'enginyeria, grau o cicle formatiu de grau superior en les famílies professionals agrària, marítima pesquera o seguretat i medi ambient. En concret, existeixen diverses titulacions vinculades al sector, com l'enginyeria agrònoma, el grau en ciències del mar, el grau en enologia, el grau en ciència i tecnologia dels aliments, etc.

La titulació requerida per aquests perfils professionals no és, però, l'únic requeriment necessari per exercir la professió. Així, aquests perfils cal que tinguin coneixements sobre els processos productius dels principals sistemes de producció d'espècies animals i vegetals d'exportació que predominen al país, o d'aquells que en un futur poden millorar l'eficiència productiva dels agricultors i aquicultors.

A més, aquests professionals normalment ocupen llocs de treball amb certa responsabilitat, en els quals han de realitzar tasques de planificació de recursos humans i materials, amb la qual cosa és necessari que sàpiguen utilitzar les diferents variables socioeconòmiques que incideixen en el desenvolupament de les empreses agràries i pesqueres. En aquest sentit, és important que coneguin eines de gestió empresarial que millorin l'eficàcia i la seva capacitat directiva, sobretot, en grans explotacions agrícoles, pesqueres o aquícoles. Per tant, convé que realitzin algun tipus de formació complementària que els proporcioni coneixements d'economia i finances.

Perfil competencial

Els professionals amb major qualificació, a més dels coneixements necessaris per exercir una ocupació al sector, convé que tinguin desenvolupades competències que van més enllà de les competències tècniques. Així, aquests perfils cal que desenvolupin el seu esperit empresarial i de lideratge, que s'ha de basar en valors ètics i de responsabilitat social i ambiental, donat el fort impacte que tenen les activitats del sector en el medi natural.

Així mateix, és important que les persones que s'ocupen al sector siguin capaces d'adaptar-se a les situacions canviants de l'economia productiva, sobre tot, aquells perfils que treballen com a gestor d'explotacions agràries i pesqueres que, a més, han de tenir competències per dirigir i coordinar equips de persones.

Exemples de perfils professionals del Catàleg d'ocupacions del web Barcelona Treball

- ✓ Agrònic/a
 - ✓ Tècnic/a d'agricultura de precisió
 - ✓ Gestor/a d'explotacions agràries ecològiques
 - ✓ Oceanògraf/a
-

Perfils professionals de menor qualificació

Perfil formatiu

El perfil formatiu dels professionals de menor qualificació es corresponen amb una formació de cicle formatiu de grau mig en les famílies professionals agràries i marítimopesqueres, per exemple, tècnic mig en explotacions agrícoles, tècnic mig en pesca i transport marítim o tècnic mig en operació, control i manteniment de màquines i instal·lacions de vaixells, etc.

A més de les titulacions homologades que formen part de la formació reglada, també és possible obtenir certificats de professionalitat de nivells 1, 2 i 3 en els àmbits agrari i marítimopesquer per realitzar activitats auxiliars a l'agricultura, tractaments agroquímics i biològics, cultius herbacis, activitats subaquàtiques per instal·lacions aquícoles, manipulació i conservació de productes pesquers, etc. Aquests certificats els defineix i els atorga l'Institut Nacional de les Qualificacions a Espanya i l'Institut Català de les Qualificacions a Catalunya.

Perfil competencial

Aquests professionals s'han de caracteritzar per tenir, sobretot, capacitat d'adaptació als canvis que es produeixen, ja siguin canvis tecnològics com de producció. Així mateix, és convenient que aquests perfils disposin de força iniciativa donat que moltes de les tasques que desenvolupen les realitzen de manera autònoma.

D'altra banda, de la mateixa manera que succeeix amb els perfils de major qualificació, cal que aquests professionals tinguin valors ètics fermes i estiguin fortament sensibilitzats vers el medi ambient i la sostenibilitat.

Exemples de perfils professionals del Catàleg d'ocupacions del web Barcelona Treball

- ✓ [Capatàs agrícola](#)
 - ✓ [Mariner /a de pesca](#)
 - ✓ [Cultivador /a d'algues](#)
 - ✓ [Operari/a d'explotacions aquícoles](#)
-

06

Escenaris de futur

Debitats

- El desenvolupament de les polítiques agràries i pesqueres, i la sostenibilitat del model van lligades a la regeneració dels recursos naturals, fet que està condicionat pels requeriments concrets de cada país i per les problemàtiques específiques de les persones que viuen en els entorns rurals o marins on es porten a terme aquestes activitats.
- És un sector molt dependent del preu del combustible, donat que aquest afecta directament al preu final dels productes agraris i pesquers perquè incrementa o disminueix els costos de distribució.
- Igualment, és un sector amb una alta dependència de les subvencions i ajuts públics. Durant l'any 2011 l'agricultura a Espanya va tenir unes subvencions de 6.631 milions d'euros.
- El canvi climàtic té conseqüències imprevisibles a llarg termini sobre els entorns naturals. Això planteja incerteses en el desenvolupament del sector agrari i pesquer, i de les energies alternatives.
- L'ocupació en el sector ha experimentat durant els últims anys una important davallada. Així, entre el segon trimestre de 2008 i el segon de 2012, l'ocupació ha disminuït un 11% (88.500 persones ocupades menys). Pel que fa a la taxa d'atur, aquesta s'ha situat, en el segon trimestre del 2012, en el 27,7%, valor 2,9 punts percentuals superior al del segon trimestre de 2011 i per sobre de la taxa d'atur del conjunt de l'economia d'Espanya (24,63%). La situació és molt similar a Catalunya, on l'ocupació s'ha reduït un 8,1% entre el 2008 i el 2012.

Amenaces

- L'abandonament progressiu de les zones rurals, l'envelliment de les persones ocupades al sector (a Espanya només el 13% dels agricultors són menors de 30 anys, mentre que el 33,3% té més de 50 anys), i la manca de relleu generacional poden jugar en contra del desenvolupament del sector, tant en termes d'ocupació com de pes econòmic.

- La reducció dels ajuts a Espanya i a Catalunya derivats del Fons Europeu Agrícola de Desenvolupament Rural (FEADER) per al període 2007-2013 i la nova Política Agrària Comuna (PAC) a partir de 2014 (actualment els pressupostos de la UE per al període 2014-2020 estan en fase de negociació) poden repercutir en una desacceleració del sector en termes de pes econòmic. Es preveu que Espanya passi a rebre, de forma global, menys recursos per al sector.
- Els països de fora de la Unió Europea, que produeixen amb uns estàndards de qualitat inferiors als requerits als països de la UE, tenen una major competitivitat en termes de costos als que té el sector a Espanya i Catalunya.
- L'enduriment de les condicions que imposen les entitats de crèdit pot implicar un retard en la modernització del sector, ja que requereix fortes inversions que necessiten finançament bancari.
- És un sector molt depenent de les condicions climatològiques, fet que queda palès amb la variabilitat del preu dels productes agraris.

Fortaleses

- L'agricultura, la pesca i l'aqüicultura són activitats estratègiques per un país, per a la seva autosuficiència i per al desenvolupament de la seva riquesa. En aquest sentit, la riquesa en biodiversitat tant d'Espanya com de Catalunya es defineix com un avantatge comparatiu amb relació als seus competidors.
- Espanya i Catalunya són pioneres en la transformació de la pesca tradicional cap a l'actual aquicultura. En aquest sentit, és un dels territoris de la Unió Europea on es realitzen les apostes més fermes per al desenvolupament i expansió d'aquesta activitat. L'aqüicultura a Catalunya, en termes de producció, va créixer un 21,2% entre l'any 2010 i el 2011, segons dades del Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente.
- Els avenços tècnics i biològics han contribuït a millorar els instruments del sector, tant en l'àmbit de l'agricultura com en l'àmbit de la pesca i l'aqüicultura, el que ha repercutit en un increment de l'eficiència i en una reducció dels costos de producció. A més, l'evolució tecnològica aplicada al sector ha contribuït a reduir l'esforç físic que es requereix per desenvolupar les ocupacions associades, i a incrementar les possibilitats d'accés als recursos naturals.
- El sector agrícola és dels pocs sectors que té una política agrària a nivell europeu, la Política Agrària Comuna (PAC), que persegueix la convergència dels diferents models productius existents entre els estats membres.

Oportunitats

- Els progressos tecnològics aplicats al sector agrari i pesquer permeten incrementar l'eficiència en la producció i la distribució dels productes, i per tant es poden aprofitar per incrementar l'equilibri entre l'explotació dels recursos naturals i la sostenibilitat ambiental.
- La construcció del canal Segarra-Garrigues ofereix possibilitats per generar ocupació en l'àmbit de l'agricultura tot vertebrant el territori, incrementar el pes econòmic del sector a Catalunya i augmentar les exportacions.
- Espanya és el sisè país europeu en potencial de biomassa. El sector no pot prescindir d'aquesta capacitat i ha d'apostar per aquest tipus d'energia renovable.
- Incrementar el coneixement dels professionals del sector en economia, finances i en gestió de grans explotacions pot incidir en el desenvolupament de processos de producció i comercialització més innovadors i eficients i, en conseqüència, pot incrementar els beneficis del sector.

07 Enllaços d'interès

Organismes internacionals

Comissió Europea. Agricultura i Desenvolupament Rural

http://ec.europa.eu/agriculture/index_es.htm

Comissió Europea. Secció de Política Regional

http://ec.europa.eu/regional_policy/index_es.htm

Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació

<http://www.fao.org>

Organismes nacionals

Fons Espanyol de Garantia Agrària (FEGA)

<http://www.fega.es/>

Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural

<http://www20.gencat.cat/portal/site/DAR/>

Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente

<http://www.magrama.gob.es/es/>

Cambres Agràries de Catalunya

<http://www.cambresagraries.org>

Unió de Pagesos de Catalunya

<http://www.uniopagesos.org>

Joves Agricultors i Ramaders de Catalunya

<http://www.jarc.es>

Institut Agrícola

<http://www.institutagricola.org>

Coordinadora d'Organitzacions d'Agricultors i Ramaders

<http://www.coag.org>

Associació Agrària de Joves Agricultors (Asajanet)

<http://www.asaja.com/>

Consell Català de la Producció Agrària Ecològica

<http://www.ccpae.org/>

Esdeveniments internacionals (fires, congressos, etc.)

Alimentaria. Saló internacional d'alimentació i begudes

<http://www.alimentaria-bcn.com/ca/>

Eurofruit. Saló internacional de la fruita dolça

<http://www.firalleida.com/home/fira/9>

Agriteco. Fira de tecnologia agrària del mediterrani

http://www.portalferias.com/agriteco-2011-alicante_5496.htm

Esdeveniments nacionals (fires, congressos, etc.)

Fira de Sant Josep. Fira catalana de la maquinària agrícola

http://www.fira.com/tags/fair/sant_josep_2010

Fira agrària de Sant Miquel. Saló nacional de maquinària agrícola.

<http://www.firalleida.com/home/fira/9>

Portals temàtics nacionals

Agroteritori

<http://www.agroteritori.org>

Agroterra. Portal de negocis agraris

<http://www.agroterra.com>

Portal del canal Segarra-Garrigues

<http://www.regsega.cat/>

Cofinancen:

